

CLARIN-project: ArthurianFiction

Inleiding

Welkom op de website van ArthurianFiction. Deze onderzoekstool geeft informatie over middeleeuwse Arturliteratuur en de manuscripten waarin ze zijn overgeleverd over heel Europa. De database bestaat uit meer dan tweehonderd teksten, meer dan duizend manuscripten en tweehonderd personen. Teksten die bij de pseudohistorische traditie van Geoffrey van Monmouth behoren en gedrukte werken zijn niet inbegrepen.

De database is werk in aanbouw: een aanzienlijke hoeveelheid data moet nog worden gecorrigeerd en aangevuld, en nieuwe ontdekkingen over verhalen en manuscripten zorgen voor nieuwe toevoegingen. De samenstellers van de database hopen dat deze tool een toevoeging zal zijn aan onderzoek over de Arturliteratuur als een pan-Europees fenomeen.

De database van ArthurianFiction is samengesteld tijdens het project *Arthurian Fiction: A Pan-European Approach* onder leiding van Bart Besamusca van de Universiteit Utrecht tussen 2004 en 2008. Het onderzoek, gefinancierd door het NWO, is gedaan door Cora Dietl, Martine Meuwese, Jessica Quinlan en Sacha Voogd. In 2011-2012 werd de webtool voor onderzoek ontwikkeld door het Nederlandse Huygens Instituut met financiële steun van Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN).

Verhalen over Artur en zijn ridders spreken nog steeds tot de verbeelding, ook al zijn ze lang geleden, in de middeleeuwen, ontstaan. De verhalen op de site hebben een aantal dingen gemeen: Artur, de koning van Engeland, speelt er een rol in (wat en hoe groot deze rol is, verschilt per verhaal) en één of meerdere van zijn ridders komen erin voor.

Waar de verhalen precies zijn ontstaan, weten we niet, maar de oudste komen uit Wales. Het genre werd al snel populair en breidde zich uit van Wales tot aan het huidige Wit-Rusland en van IJsland tot aan Italië. Er zijn ruim tweehonderd verhalen bekend uit de middeleeuwen, van over heel Europa.

Sommige van deze verhalen zijn oraal ontstaan, mondeling doorgegeven en op een later moment opgeschreven. Andere verhalen werden door een auteur gecomponeerd, in verzen of in proza. Ook werden teksten overgeschreven door een kopiist, waardoor er veranderingen in het verhaal konden ontstaan. Hierdoor bestaan er soms verschillende versies van één verhaal. De verhalen die we kennen, zijn aan ons overgeleverd in handgeschreven boeken, die **manuscripten** (*manuscripts*) worden genoemd. Soms zijn hier meerdere van over, waardoor we meerdere versies hebben, maar soms hebben we er ook maar één. De **fysieke vorm** (*physical form*) van deze manuscripten heet **codex** (*codex*), in tegenstelling tot een boekrol. Soms hebben we helaas minder over dan een volledig manuscript: dan hebben we alleen een **fragment** (*fragment*), wat bestaat uit een stuk perkament met wat tekst of één of meerdere bladen uit een boek. De resterende manuscripten of fragmenten worden bewaard in een **instituut** (*institute*), zoals een bibliotheek of een museum.

We kunnen veel leren van het bestuderen van de manuscripten en de fragmenten. Sommige manuscripten bevatten afbeeldingen, anderen weer niet. Daarom is het belangrijk om alle informatie die we eruit kunnen halen, te verzamelen. Belangrijk is bijvoorbeeld de **datering** (*date*) van een manuscript. Hieraan kunnen we zien wanneer een tekst is opgeschreven (dus moet hebben bestaan) en belangrijk genoeg gevonden wordt om duur **perkament** (*parchment*) aan te besteden, of later **papier** (*paper*). Het materiaal waarop is geschreven kan helpen bij het dateren van het manuscript. Papier kwam pas in de elfde eeuw in Europa in gebruik (hoewel het als sinds de eerste eeuw na Christus in China werd geproduceerd) en werd pas in de dertiende en veertiende eeuw gangbaar. Niet alle manuscripten die overgeleverd zijn, zijn geschreven in de middeleeuwen. Sommige zijn teksten zijn pas overgeschreven in de zeventiende, achttiende of negentiende eeuw, lang nadat de boekdrukkunst was uitgevonden. Het belangrijkste is echter dat de verhalen in de middeleeuwen

zijn ontstaan. Van de verhalen die in de database voorkomen, wordt gedacht dat ze zijn ontstaan tussen ongeveer 850 en 1650.

Als de tekst origineel is en voor de eerste maal wordt opgeschreven, heet de schrijver een **auteur** (*author*). Wanneer het om een tekst op rijm gaat, wordt de auteur ook wel de **dichter** (*poet*) genoemd. Wanneer de naam niet achterhaald kan worden, noemen onderzoekers de auteur 'anonieme auteur van...' ('*anonymous author of...*'). Degene die een tekst overschrijft in een nieuw manuscript heet de **kopiist** (*copyist/scribe*). Anders dan de auteur of the illustrator wordt er meestal geen naam verbonden aan een afschrijver wanneer deze niet duidelijk is (dus niet 'de anonieme kopiist van...'). Het wordt dan meestal in het midden gelaten. Soms voegt de kopiist toe aan bijvoorbeeld de epiloog wie hij/zij is, waardoor we zijn/haar naam weten, of komt zijn/haar handschrift overeen met een tekst waarvan we de kopiist weten.

Het verhaal wordt door de kopiist of auteur opgeschreven in een bepaald **schrift** (*script*). De meest voorkomende is de **textualis** (*textualis*), een Gotisch, niet altijd even goed leesbaar handschrift. Een andere veelgebruikte is de **cursiva** (*cursiva*), die, zoals de naam zegt, schuin geschreven wordt en snel neergepend kon worden. Vaak zijn in cursiva geschreven teksten geschreven op papier. Schrifttypen die tussen de twee genoemde in zitten, heten **hybrida** (*hybrida*) en wanneer het schrift in geen van de categorieën past, heet het **overig** (*other*). Tekst die in rode inkt is geschreven of rood onderstreept heet een **rubricering** (*rubrics*).

Sommige manuscripten bevatten **decoraties** (*decorations*). Niet alle manuscripten bevatten decoraties. Illustraties betekende extra manuren en extra materialen, wat het manuscript duurder maakte. Hoe mooier een handschrift versierd is, hoe duurder het was. Een voorbeeld van deze decoraties zijn **illustraties** (*illustrations*) of **miniaturen** (*miniatures*). Dit zijn geschilderde voorstellingen, die staan afgebeeld tussen of naast de tekst en die al dan niet op het verhaal aansluiten. Een andere vorm van decoreren is gebruik maken van versierde hoofdletters, zogeheten **initialen** (*initials*). Sommige zijn eenvoudig, andere zijn verwerkt binnen een haast op zichzelf staande miniatuur. Wanneer deze initialen menselijke figuren of scènes bevatten, heten ze **gehistorieerde initialen** (*historiated initials*). De **illustrator** (*artist*) is de degene die het handschrift of de tekst van illustraties heeft voorzien. Lang niet altijd kunnen onderzoekers zijn of haar naam achterhalen, dus verzinnen ze er één. Meestal wordt de illustrator "meester" (*master*) genoemd, met ervoor de naam van het manuscript of een plaats (bijvoorbeeld *Bedford Trend Master*). Soms is het zelf mogelijk om één illustrator te verbinden aan meerdere manuscripten. Andere keren is de naam te herleiden of genoemd.

De schrijver, auteur of kopiist, en de illustrator kunnen verschillende achtergronden hebben: **burgerlijk** (vaak mensen uit de steden die schreven tegen betaling, *civic*), **geestelijk** (intellectuelen, ambtenaren, monniken, nonnen, etc., *cleric*) en **adellijk** (edellieden en ridders, *nobles/knights*). Bij het schrijfproces kan ook een **opdrachtgever** (*patron*) betrokken zijn; dit is degene die de auteur vraagt om een verhaal te schrijven en betaalt hem/haar hiervoor. Soms laten ze de auteur hier vrij in, andere keren geven ze opdracht een bepaald verhaal te schrijven. Marie de Champagne bijvoorbeeld, gaf Chrétien de Troyes de opdracht om *Lancelot* te schrijven, waarbij ze hem het verhaal (*matière*) en de strekking (*san*) gaf. De compilatie (*conjointure*) liet ze aan hem over. Ook kan een opdrachtgever opdracht geven om een bepaald werk over te schrijven. In zo'n geval schakelt hij/zij geen auteur, maar een kopiist in.

Hoewel het manuscript, het medium waarin de verhalen worden overgeleverd, erg belangrijk is, willen we natuurlijk ook meer weten over de verhalen zelf. Zoals eerder gezegd, de teksten vallen onder **Arturliteratuur** (*Arthurian literature/fiction*) wanneer ze gaan over koning Artur en zijn ridders. De **verbeelding van Artur** (*depiction of Arthur*) verschilt per verhaal. Hij kan een hoofdrol spelen, waarbij hij een **centrale** of **actieve** (*central/active*) rol heeft, op de **achtergrond** (*background*) voorkomen, slechts **genoemd** (*only mentioned*) worden, of helemaal **niet voorkomen** (het verhaal richt zich dan puur op de ridder(s), *not mentioned*). Toch worden ook deze laatste teksten tot de

Arturliteratuur gerekend. Een voorbeeld hiervan is het verhaal van Tristan en Isolde (en alle variaties hierop). Het verschilt tevens per verhaal of Artur **positief** (*positive*), **met gebreken** (nog wel positief, maar niet perfect, *with deficits*), **neutraal** (*neutral*) of **negatief** (*negative*) wordt geportretteerd.

Sommige verhalen zijn geschreven in **proza** (niet-rijmend, *prose*), anderen in **versvorm** (*verse*) en weer anderen bevatten een combinatie van de twee. De verhalen in verzen, kunnen **allitereren** (letterrijm, gelijke beginmedeklinkers van twee of meerdere beklemtoonde lettergrepen of woorden binnen een uitdrukking, *alliterative*), geschreven zijn in **gepaard rijm** (rijmschema AABB, etc., *coupled verses*) of in **stanza** (strofen met eenzelfde dichtmaat, gerangschikt in een bepaald rijmschema, *stanza*). Dit zijn de meest voorkomende voor de Arturliteratuur, maar niet de enige.

Soms hebben de verhalen een **proloog** (*prologue*). Dit is een stuk tekst van één of meer regels dat vooraf gaat aan het verhaal en er los van staat. Hierin geeft de schrijver informatie over zijn/haar eigen tijd, die erg kan variëren. Soms stelt hij/zij zichzelf voor, introduceert zijn/haar opdrachtgever of vertelt uit welke bronnen hij/zij heeft geput om het verhaal te schrijven. In sommige gevallen is het duidelijk, wanneer het bijvoorbeeld om een vertaling gaat, waar we het origineel van overhebben. Voorbeelden hiervan zijn *Iwein*, een Middelhoogduitse vertaling van de Oudfranse *Yvain*, of *Die Wrake van Ragisel*, een vertaling van de eveneens Franse *La Vengeance Raguidel*. *Andere keren noemen de auteurs een obscure bron die niet is overgeleverd, als deze al bestaan heeft.* Deze **bronnen die beweerd worden te zijn gebruikt** (*claimed sources*) zijn vaak Franse of Latijnse teksten. Of ze echt als bron hebben gediend, kunnen we echter niet altijd nagaan, omdat we die teksten niet (meer) hebben. Naast een proloog kunnen teksten ook een **epiloog** (*epilogue*) bevatten. Dit is hetzelfde als een proloog, maar dan achteraan de tekst, in plaats van eraan voorafgaand. Ook hierin wordt informatie gegeven die losstaat van het verhaal en wordt ons iets verteld over de tijd waarin de schrijver leefde. Het kan gaan om een datering, of een verklaring waarom de tekst geschreven is (deze dingen kunnen ook in de proloog staan). Sommige teksten hebben zowel een pro- als een epiloog, anderen maar één van de twee en sommige geen van beide.

Veel teksten maken gebruik van andere teksten of baseren zich daarop. Dit noemen we **intertekstualiteit** (*intertextuality*). Deze relaties kunnen zijn met andere **Arturteksten** (*Arthurian texts*), maar ook met **Bijbelse verhalen** (*biblical texts*), anderszins **religieuze teksten** (*religious texts*), **verhalen uit de Oudheid** (*ancient texts*), **wetenschappelijke teksten** (*scholarly texts*) en niet-Arturteksten (andere literaire teksten die circuleerden, *non-Arthurian texts*). Ook kan er intertekstualiteit zijn op basis van **genre** (tekstsoort, gekenmerkt door een herkenbare combinatie van thema's en vormkenmerken, *genre*). Dit kunnen de bovengenoemde tekstsoorten zijn, maar ook het genre van de **chanson de geste** (episch genre met historische personages, vaak ridders of koningen, in de hoofdrol, ontstaan in Frankrijk, *chanson de geste*), andere **epiek** ((lange) verhalende gedichten met gewichtige, vaak historische onderwerpen en heroïsche personages, *heroic epic*), de **kroniek** (een verhaal over of opsomming van de voornaamste gebeurtenissen in chronologische volgorde, *chronicle*), **kruistochtliteratuur** (*crusading literature*), **lyriek** (min of meer korte, niet-verhalende gedichten die de innerlijke toestand van de spreker weergeven, *lyric poetry*), de **legende** (historisch verhaal dat niet op feiten berust, maar op de volksoverlevering, *legend*) of de **lai** (Oudfrans kort verhaal bestaande uit paarsgewijs rijmende verzen van acht lettergrepen, *lai*).

Behalve intertekstualiteit, bestaat er ook **paratekstualiteit** (*paratextuality*). De hoofdtekst van een boek is omgeven door andere zaken die zijn aangebracht door anderen. Dit vormt een kader om de hoofdtekst heen en kan de interpretatie en ontvangst van de tekst beïnvloeden. Het geheel van deze betekenisdragende elementen die de tekst kunnen vergezellen, heet de paratekst. Voorbeelden hiervan zijn de omslag, de titelpagina, colofon, etc..

Soms onderbreekt de **verteller** (*narrator*) het verhaal om commentaar te leveren op de gebeurtenissen, het publiek te waarschuwen of aan te geven dat het verhaal verspringt. Zo'n onderbreking schudt het publiek weer even wakker en geeft aan dat er een wending aankomt. Het **vertellerstype** (*narrator type*) is onder te verdelen in een aantal categorieën. Soms is de verteller in

eigen persoon aan het woord en spreekt dan van **ik** of **wij** (*I/we*), wanneer hij in het verhaal ingrijpt. In andere verhalen spreekt de verteller zichzelf aan met de **naam van de dichter** (*name of the poet*) van het werk of een **pseudoniem** (*pseudonym*). Weer andere keren wordt er gewezen op een **verhaalwending** (in de database te vinden als *'the tale'*), door zinnetjes te gebruiken als "Het verhaal brengt ons nu" of "Het avontuur gaat verder". In het ene verhaal is de verteller meer **'zichtbaar'** dan in de andere (*narrator visibility*). In sommige verhalen is hij/zij **niet-zichtbaar** (*non visible*), in anderen zichtbaar maar **onopvallend** (*unobtrusive*) of zelfs **opdringerig** (*obtrusive*).

Hoewel er nog steeds discussie is of Artur echt bestaan heeft, is het duidelijk dat de verhalen over hem met een korreltje zout genomen moeten worden. Toch hebben de auteurs van de verhalen soms hun best gedaan om te doen alsof zij waar gebeurd zijn. Ze verweven dan **historische gebeurtenissen** (*historic events*) in het plot of noemen **specifieke data** (*explicit dates*). Ook **geografisch** (*geography of narrative*) wordt er soms gebruik gemaakt van de echte wereld: de ridders beginnen hun queeste in Engeland en reizen af naar India, Jeruzalem, enzovoorts. Andere keren speelt het verhaal zich grotendeels af in een sprookjeswereld.

Zowel de **verteltijd** (de lengte van het verhaal, *length*) als de **vertelde tijd** (de tijd die verstrijkt binnen een verhaal, *time span*) verschillen van verhaal tot verhaal. Sommige verhalen zijn maar enkele honderden regels (bijvoorbeeld de *lais*), anderen bevatten meer dan dertig duizend versregels. De tijd die verstrijkt in het verhaal kan variëren van één of enkele dagen tot aan meer dan twee generaties. Soms zijn meerdere verhalen verweven tot één lange. Dit wordt een **compilatie** (*cycle*) genoemd. De bekendste hiervan zijn de Middelnederlandse *Lancelotcompilatie* en de *Lancelot Grail Cycle*. Tot de eerste behoren de teksten: *Lanceloet*, *Queeste vanden Graale*, *Arturs doet*, *Perchevael*, *Moriaen*, *Wrake van Ragisel*, *Ridder metter mouwen*, *Walewein ende Keye*, *Lancelot en het hert met de witte voet*, en *Torec*. Tot de *Lancelot Grail Cycle* behoren: *Estoire del Saint Grail*, *Estoire de Merlin*, *Suite Vulgate*, *Lancelot propre*, *Queste del Saint Graal* en *Mort Artu*.

Regelmatig vergaren de ridders op hun queeste hulp in de vorm van een **magisch object** (*magical object*), of worden hierdoor juist tegengewerkt. Voorbeelden van magische objecten zijn: de Heilige Graal (*the Holy Grail*), wapens, wapenrusting, gebouwen, woorden, zalfjes, kruiden, enzovoorts.

Uitleg metadata

In de algemene inleiding heb je gelezen wat metadata zijn: gegevens over de, in dit geval, handschriften, teksten en personen. In de database vind je veel van dit soort gegevens. Deze zijn globaal verdeeld in drie categorieën: gegevens over de manuscripten, gegevens over de teksten en gegevens over de personen betrokken bij het maken van de teksten (auteur, opdrachtgever, etc.). In de database heb je veel opties om aan te vinken en onderwerpen om informatie over te vinden. Hieronder vind je een overzicht met wat voor soort metadata je kunt vinden. Voor uitleg over de trefwoorden, zie de algemene inleiding.

Gebruik van de website

Klik op de kop "*Search the Database*". Je krijgt nu toegang tot de tool en kunt beginnen met zoeken. Links zie je de zoekopties. Deze werken als zoekfilters. Als je één mogelijkheid hebt aangeklikt, filtert de database automatisch de opties eruit die niet meer mogelijk zijn. Bijvoorbeeld, als je instituut A hebt aangevinkt, verdwijnen alle opties die alleen slaan op instituut B, C etc. De tool laat alleen de mogelijkheden zien die van toepassing zijn op instituut A. In de linker kolom wordt ook aangegeven hoeveel opties er zijn wanneer je doorgaat met filteren. Aan de rechterkant verschijnen de resultaten van de je zoekopdracht.

Bovenaan kun je kiezen voor drie verschillende 'tabbladen': "*Manuscripts*", "*Narratives*" en "*Persons*". Klik het tabblad aan over welk onderwerp je iets wilt weten. Elk tabblad heeft z'n eigen

collectie van 'facetten' of zoekopties. Wanneer je hebt gevonden wat je zocht, kun je op het resultaat klikken voor nadere informatie. Met de knop "Previous" ('vorige') kun je naar het vorige resultaat in de lijst gaan en met "Next" naar de volgende. "Back to results" brengt je terug naar de lijst met resultaten.

Hieronder worden alle opties die je kunt aantreffen nader toegelicht.

Manuscripten (*manuscripts*)

Wanneer je informatie zoekt over een bepaald manuscript, krijg je de volgende informatie:

1. Locatie (*location*)

Dit is de plaats waar het manuscript op dit moment bewaard wordt. De informatie hierover is verdeeld in de **plaats** (*city*), het **instituut** of **bibliotheek** (*institute/library*) en het **plaatsnummer** (*shelf mark*). Dit is de informatie die je nodig hebt als je het manuscript zelf wil gaan bekijken.

2. Algemene informatie

Hoewel het niet altijd mogelijk is om een handschrift te dateren, wordt er toch altijd een poging toe gedaan. De **datering** (*date*) kan heel precies zijn, namelijk een jaartal, als de schrijver van het handschrift die heeft opgeschreven. Andere keren kan de datering meerdere eeuwen beslaan. Een datering kan op veel dingen gebaseerd worden: bijvoorbeeld op het handschrift, het benoemen van een belangrijk figuur zoals een koning of een heilige of het materiaal waarop de tekst is geschreven.

Naast de datering, kan soms ook de **origine** (*origin*) van een handschrift worden vastgesteld. Hiermee wordt bedoeld dat de **plaats/regio** (*place/region*) of het **land** (*country*) waarin het manuscript is geschreven kan worden achterhaald.

Ten slotte bevatten sommige gedrukte werken andere informatie, die onder het **colofon** (*colophon*) vallen. Dit zijn technische gegevens als: de auteur, de eventuele vertaler, de uitgever, etc..

3. Inhoud (*content*)

Soms bevat een manuscript meer dan één verhaal. Er kunnen verschillende redenen zijn dat er besloten is om deze teksten samen te binden. Het kan zijn dat het allemaal **Arturverhalen** (*Arthurian stories/Arthurian content*) zijn. Maar niet altijd zijn er alleen verhalen van hetzelfde genre samengebonden. Het is ook goed mogelijk dat verschillende soorten teksten in één manuscript zitten, dus ook niet-Arturliteratuur (*non-Arthurian content*).

4. Grootte (*size*)

Dit zijn de afmetingen van de bladen in het manuscript. Daarnaast wordt vaak ook de oppervlakte van het **beschreven deel van de bladzijden** (*written space size*) opgenomen.

5. Vorm (*form*)

Hieronder valt alle informatie die je kunt halen uit het manuscript als **fysiek object** (*physical object*). Een belangrijk aspect is of het gaat om een **codex** (boekvorm, *codex*) of een **fragment** (*fragment*). Ook wordt aangegeven of het boek op **perkament** (*parchment*) of op **papier** (*paper*) is geschreven. Andere informatie die hier wordt opgenomen is de hoeveelheid **bladen** (*leaves*) en het **schrijftype** (*script*). Ook wordt er iets gezegd over de **opmaak** (*layout*). De tekst kan zijn geschreven in één, twee, of minder voorkomend, drie of meer **kolommen** (*columns*). Eén kolom wordt ook wel beschreven als '**lange regels**' (*long lines*). Tevens wordt het aantal **regels** (*lines*) genoteerd en eventuele **tekstuele markeringen** (*textual markings*). Hieronder vallen **rubriceringen** (*rubrics*), **opvallende initialen** (*highlighted initials*) en **paragraaftekens** (*paragraph signs*).

6. Illustraties (*illustrations*)

Illustraties kunnen worden onderverdeeld in verschillende categorieën. **Gehistorieerde initialen** (*historiated initials*) zijn initialen die zijn verwerkt in een tekening met menselijke figuren die al dan niet op de tekst slaat. **Tekeningen** (*drawings*) zijn de meest eenvoudige

illustraties, deze zijn met pen gemaakt en niet ingekleurd. Tekeningen in de marge worden **marge decoratie** (*marginal decoration*) genoemd.

Ingekleurde illustraties heten ook wel **miniaturen** (*miniatures*). Hoe groter de afbeelding, hoe duurder hij was. Sommige manuscripten bevatten illustraties van **driekwart of een halve pagina groot** (*3/4 – ½ page miniatures*). Miniaturen met de **breedte van een kolom** (*single-column miniatures*) of **kleiner** (*less than one column wide miniatures*) of juist **meerdere kolommen beslaand** (*multiple-column miniatures*) komen ook voor. Decoratie die één regel beslaat of opvult, worden **regelvullers** (*line-fillers*) genoemd.

Veel manuscripten hebben een brede marge om de tekst heen. Meestal wordt deze wit gelaten, maar soms wordt deze versierd. Wanneer dit met gekleurde verf gedaan wordt, heet het een **geverfde marge** (*painted borders*).

Niet alle manuscripten zijn afgemaakt en dat geldt ook voor de miniaturen. Van sommige illustraties wordt wel de omtrek geschetst, maar **niet ingekleurd** (*illustration not filled in*). Het verschil met een tekening is dat het de bedoeling was dat de miniatuur ingekleurd zou worden, maar dit is nooit gedaan. Het kan ook voorkomen dat de lijnen nog niet eens goed staan of dat niet alles is ingekleurd. De **illustratie** is dan **onaf** (*illustration unfinished*). Het maken van de illustraties werd meestal gedaan door iemand anders dan de schrijver van het manuscript en soms staan er **instructies voor de tekenaar of illuminator** (*instructions for the illuminator*) in de marge aangegeven.

Ten slotte gebeurt het ook nog wel eens (en vroeger zelfs met grote regelmaat) dat mensen de miniaturen zo mooi vinden, dat ze ze uit het boek **sneden** (*illustration cut out*). We hebben dan alleen een gat over of missen een pagina.

7. **Provenance** (*provenance*)

De provenance van een manuscript is de lijst met eigenaren (*later owners*) van het manuscript tot aan nu. Soms is dit te achterhalen via catalogi, of omdat een eerdere eigenaar zijn of haar naam in het handschrift heeft geschreven. Helaas kunnen we er lang niet altijd achterkomen wie het manuscript in handen heeft gehad.

8. **Digitale facsimile en bibliografie** (*digital facsimile/bibliography*)

Tegenwoordig worden veel manuscripten pagina voor pagina gescand en op internet gezet, vaak gratis voor iedereen om te bekijken. Dit vergemakkelijkt onderzoek doen aanzienlijk. Immers, je hoeft niet meer naar een bepaalde bibliotheek af te reizen om een handschrift in te zien en gevoelige manuscripten hoeven niet meer zoveel aangeraakt te worden. Zo'n scan wordt een **digitaal facsimile** (*digital facsimile*) genoemd (in tegenstelling tot een 'gewoon' facsimile, wat een poging is het handschrift zo exact mogelijk na te maken en wat op papier wordt gedrukt). Onder het kopje **bibliografie** (*bibliography*) staat secundaire literatuur over het manuscript.

Verhalen (*narratives*)

Het belangrijkste van de Arturliteratuur zijn natuurlijk de verhalen. Zoals in de inleiding is uitgelegd, kunnen deze nogal uiteen lopen. In sommige verhalen speelt Artur een prominente rol, in anderen is hij praktisch afwezig. In de database krijg je de volgende informatie:

1. **Titel** (*title*)

De titel van het werk is natuurlijk het belangrijkste, dan weet men over welke tekst je het hebt.

2. **Algemene informatie**

Na de titel wordt algemene informatie over het verhaal gegeven. Bij de **datering** (*date*) vind je een schatting wanneer het verhaal is ontstaan.

Vervolgens wordt er gesteld in welke **taal** (*language*) en eventueel welk **dialect(en)** (*dialect(s)*) de tekst is geschreven.

Ten slotte wordt er gespeculeerd naar de **origine** (*origen*) van de tekst. Dit betreft het **land** (*country*) en, indien mogelijk, de **plaats** of **regio** (*place/region*) waar de tekst is geschreven. Eventueel wordt er ook bij gezegd aan welke auteur de tekst wordt **toegeschreven** (*attributed to*).

3. **Compilatie (cycle)**

Er zijn twee bekende compilaties: de Middelnederlandse *Lancelotcompilatie* en de Franse *Lancelot Grail Cycle*.

4. **Vorm (form)**

Onder dit kopje valt de **lengte** (*length*) van de tekst in regels of pagina's, de **versoort** (zie de inleiding voor de soorten, *verse type*), het rijmschema van de **strofen** (*stanza*) en het metrum (proza, vers of een combinatie, *meter*). In het geval dat het een fragment betreft of een beschadigd manuscript kan dit ook worden aangegeven (*missing parts*), evenals of **het begin en/of het einde aanwezig is** (*has a beginning/an end*).

5. **Proloog (prologue)**

Sommige teksten hebben een proloog. Hierin kunnen verschillende dingen gebeuren. De auteur kan zijn/haar publiek (*audience*) aanspreken, hij/zij kan bevestigen dat hij/zij de waarheid spreekt (*confirmation of truth*), het kan een uitdrukking zijn van de bescheidenheid van de auteur (*expression of author's modesty*), of staat er algemene informatie over Artur en zijn hof (*general information about Arthur and his court*) in. Ook kan de proloog overdenkingen bevatten van: (Bijbelse) geschiedenis of de kerk (*general reflection on history/sacred history/the Church*), ethiek (*general reflection of ethics*) of van kunst/literatuur/schoonheid (*general reflections on art/literature/aesthetics*).

Hij kan informatie bevatten over: het beoogde publiek of receptie (*general information about the intended audience/reception*), de auteur (*information about the author*), de plot of de hoofdrolspeler (*information about the plot/main character*), de bron (*information about the source*), de intentie van de auteur (*information about the intention*) en/of de opdrachtgever (*information about the patron*).

Hij kan een aanroeping van de muzen (*invocation of the muses*) bevatten, verheerlijking van het verleden (*laudatio temporis acti*), verheerlijking van of overdenking van God/de Schepping/de wereld/de natuur (*praise of/reflections on God/the Creation/the World/nature*), gebed tot God (*prayer to God, asking for his mercy*) of referentie aan andere tekst of auteur (*reference to other author/text*).

Ook hier wordt de lengte en het metrum aangegeven (soms wijkt deze af van de rest van de tekst). Het verschilt per proloog wie er aan het woord is: de dichter in eigen persoon (*poet first person*), de dichter in de derde persoon (*poet third person*) of de dichter laat het boek aan het woord (*book first person*).

6. **Epiloog (epilogue)**

Behalve een proloog kan een verhaal ook een epiloog bevatten (soms heeft de tekst allebei, soms een van beide en soms geen). Net als de proloog is het mogelijk dat de epiloog een **ander metrum** heeft dan de tekst. Soms is deze hetzelfde als de eventuele proloog, soms niet. Ook in de epiloog staat informatie die niets met het verhaal te maken hoeft te hebben.

Net als de proloog kan hij informatie bevatten over het publiek, de auteur, de intentie, de opdrachtgever, de plot, de bron of over de uitvoering (*information about the performance*). Ook kan er een bevestiging zijn dat de auteur de waarheid spreekt of van de waarde van het opgeschreven zijn van het verhaal (*confirmation of value*), of een uitdrukking van bescheidenheid van de auteur. De epiloog kan ook een gebed tot God bevatten of de titel van het werk.

Anders dan in de proloog kan de auteur zijn vrouw aanspreken (*address to the author's lady*) of vragen om een beloning (*asking for a reward*). Soms noemt hij een datum waarop

hij het werk heeft voltooid (*date of completion*) of bedankt hij zijn publiek voor de aandacht (*thanks for audience's attention*).

Ook hier wordt de lengte aangegeven.

7. Publiek (*audience*)

De auteur heeft vaak een soort publiek in gedachten wanneer hij/zij het werk schrijft. Deze kan worden genoemd in de pro- of epiloog, maar vaak moeten onderzoekers het beoogde publiek afleiden uit de tekst zelf. Het beoogde publiek kan **burgerlijk** (*civic*) zijn, **geestelijk** (*clerical*), **adellijk** (*noble*), **mannelijk** (*male*), **vrouwelijk** (*female*) of een combinatie.

8. Structuur (*structure*)

Verhalen kunnen een verschillende structuur hebben. Sommige worden **lineair** (*linear*) verteld, wat betekent dat ze bij A beginnen en bij Z eindigen, in chronologische volgorde. Andere vertellers maken gebruik van een **vervlechting** (*interlace*) van verhaallijnen. Dit gebeurt vaak als er meer dan één hoofdrolspeler is. De verteller verspringt dan van het verhaal van personage A naar wat personage B aan het doen is. Weer een andere manier is een **raamvertelling** (een verhaal binnen een verhaal, *a story within a story*). Korte verhalen vertellen soms van **één gebeurtenis** (*single episode*).

9. Vertellerstype (*narrator type*)

De verteller kan op verschillende manieren ingrijpen in het verhaal. Soms geeft hij/zij commentaar op een gebeurtenis of geeft aan dat er een verspringing in het verhaal plaatsvindt. De verteller kan dan spreken van **ik** of **wij** (*I/we*), hij/zij kan de **naam van de dichter** (*name of the poet*) of een **pseudoniem** (*pseudonym*) gebruiken of kan 'het verhaal aan het woord laten' (*the tale*), door constructies te gebruiken als "het verhaal brengt ons" of "het avontuur gaat verder", etc.. Niet in alle verhalen komt de verteller naar voren. Als dit niet gebeurt, is de verteller **niet-zichtbaar** (*non visible*). Wanneer hij/zij af en toe ingrijpt, wordt dat **onopvallend** (*unobtrusive*) genoemd. In sommige verhalen is de verteller echter zo aanwezig of geeft hij/zij zoveel commentaar dat hij/zij **opdringerig** (*obtrusive*) wordt.

10. Personages (*characters*)

In de meeste Arturverhalen spelen één of meer ridders de hoofdrol, eventueel bijgestaan door een jonkvrouw of koningin. Sommige personages komen in veel verhalen voor, zoals Walewein (*Gauvain*), Lancelot (*Lancelot*), Guinevere (*Guenevre*) of Keye (*Kei*). Andere komen maar in één of enkele voor. Regelmatig komt het voor dat een bekende naam in een verhaal anders wordt gespeld dan de tegenwoordige genormaliseerde vorm (bijvoorbeeld, in *Walewein ende Keye* wordt Guinevere's naam gespeld als Jenovere). In de database kun je echter alleen zoeken op de genormaliseerde naam. Dit kan nog wel eens verwarring opleveren, omdat de genormaliseerde naam soms de Franse versie en een andere versie is. Personages die alleen in één bepaalde taal voorkomen, bijvoorbeeld Culhwch uit het Welse *Culhwch ac Olwen*, worden uiteraard gespeld zoals dat in dat land de gewoonte is. Zoek eerst uit wat de spellingsopties zijn en probeer verschillende mogelijkheden!

Naast de hoofdrolspelers is natuurlijk koning Artur zelf ook erg belangrijk. In de database wordt zijn rol dan ook aangegeven. **Niet** altijd komt hij voor of wordt hij zelfs maar **genoemd** (*not mentioned*). In andere verhalen wordt Artur **slechts genoemd** (*only mentioned*) of speelt hij alleen op de **achtergrond** een rol (*background*). In weer andere staat hij **centraal** of is hij **actief** (*central/active*).

Naast de intensiteit van zijn rol, geeft de database ook aan of hij als een **positieve** (*positive*), **neutraal** (*neutral*) of **negatieve** (*negative*) heerser wordt geportretteerd of **met gebreken** (*with deficits*).

11. Vertelde tijd (*time span*)

In de database wordt het volgende onderscheid gemaakt (op volgorde van lengte): **korte tijd** (*short time span*), **meerdere maanden of jaren** (*several months or years*), **één**

generatie (*one generation*), **twee generaties** (*two generations*) en **meer dan twee generaties** (*more than two generations*).

12. Realisme

Sommige vertellers beweren een waar gebeurd verhaal te vertellen (dit zeggen ze dan vaak in de pro- of epiloog, zie daar). Om dit te ondersteunen, maken ze dan gebruik van waargebeurde gebeurtenissen, om het **plot dateerbaar te maken** (*plot datability*). Om het nog realistischer te maken, noemen vertellers vaak echt bestaande landen of plaatsen waar de route van de ridders doorheen loopt. Soms is dat zo precies als een stad, zoals **Jeruzalem** (hier wordt vaak het Heilige land bij genomen, *Holy Land/Jerusalem*), **Rome** (*Rome*) of **Troje** (*Troy*). West-Europese landen worden vaak gedefinieerd (Lage Landen (*Low Countries*), Engeland (*Britain*), Frankrijk (*France*), etc.). Niet alleen reizen de ridders door Europa, sommige komen zelf in het Nabije (*Near East*) of het Verre Oosten (*Far East*). De Oriënt is vaak heidens, en het land/continent wat die genoemd wordt is India (Verre Oosten, *India*) of Afrika (Nabije Oosten, *Africa*). Ondanks het gebruik van echt bestaande plekken, draaien vertellers hun hand er niet voor om, om **magische objecten** (*magical objects*) te introduceren. Soms **helpen** (*helping*) deze de ridders, andere keren **werken** ze de hoofdrolspeler **tegen** (*opposing*). Deze objecten kunnen van alles zijn, **de Graal** (*the Grail*), **gebouwen** (*buildings*), **kledingstukken** of **wapenrusting** (*garments/armour*), **zalf** (*ointment*), **planten** of **kruiden** (*plants/herbs*), **drankjes** (*potions*), **stenen** of **ringen** (*stones/rings*), **wapens** (*weapons*) of **woorden** (*words*).

13. Bronnen (*sources*)

Regelmatig noemen auteurs een bron waar ze het verhaal vandaan hebben (*claimed sources*). Vaak zijn de bronnen **Frans** (*French*) of **Latijnse** (*Latin*) teksten.

14. Intertekstualiteit (*intertextuality*)

Intertekstualiteit houdt in dat een tekst een verwijzing maakt naar een andere tekst, of anderszins met een andere tekst in verband staat. Dit kunnen **Arturteksten** (*Arthurian texts*) zijn, maar ook met **Bijbelse verhalen** (*biblical texts*), anderszins **religieuze teksten** (*religious texts*), **verhalen uit de Oudheid** (*ancient texts*), **wetenschappelijke teksten** (*scholarly texts*) en niet-Arturteksten (*non-Arthurian texts*). Ook kan er intertekstualiteit zijn op basis van **genre** (*genre*). Dit kunnen de bovengenoemde tekstsoorten zijn, maar ook het genre van de **chanson de geste** (*chanson de geste*), andere **epiek** (*heroic epic*), de **kroniek** (*chronical*), **kruistochtliteratuur** (*crusading literature*), **lyriek** (*lyric poetry*), de **legende** (*legend*) of de **lai** (*lai*).

15. Bibliografie (*bibliography*)

Hier wordt secundaire literatuur genoemd die de tekst behandelen.

16. Overig

Naast alle bovenstaande informatie, wordt er in de metadata ook genoemd: in welk **manuscript** (*manuscript*) of welke manuscripten de tekst is overgeleverd, wie de **auteur** (*author*) en de **opdrachtgever** (*patron*) zijn, als we dit weten, en **paratekstuele** (*paratextual*) elementen.

Personen (*persons*)

Bij het maken van een tekst of een manuscript werken verschillende mensen mee:

1. **Illustrator** (*artist*)

Niet altijd zijn er illustraties, maar wanneer deze er zijn, geeft de database aan in welk handschrift en bij welk verhaal de illustratie staat. Ook staat er het geslacht en wat voor **achtergrond** (*background*) hij/zij heeft (burgerij, geestelijkheid, adel) (indien te achterhalen). Eventueel staat er ook bij of ze niet-Arturteksten hebben geïllustreerd.

2. **Auteur** (*author*)

De auteur is de schrijver van het werk. Hij/zij verzint het verhaal of schrijft er één op die hij/zij gehoord heeft. Het verhaal is op dat moment dus 'uniek' in zijn geschreven vorm. Wanneer het om een tekst op rijm gaat, wordt de auteur ook wel de **dichter** (*poet*) genoemd. Ook hier staat in de database wat het geslacht en de achtergrond van de auteur is, als dit te achterhalen valt, en uiteraard welke tekst hij/zij heeft geschreven in welk manuscript.

3. Schrijver (*scribe*)

De schrijver of kopiist is degene die de tekst heeft overgeschreven. Indien we dit kunnen achterhalen, wordt het geslacht en de afkomst van de schrijver genoemd en eventuele andere niet-Arturteksten die hij/zij gekopieerd heeft.

4. Opdrachtgever (*patron*)

Net als bij de andere personen, staat ook bij de opdrachtgever het geslacht en de afkomst als dit te achterhalen is, en welke tekst en manuscript het betreft.

Andere mogelijkheden van de site

Naast al de bovenstaande zoekresultaten in de database, zijn er nog een aantal knoppen die het gebruik van de site vergemakkelijken. Bovenaan zie je er vier. De eerste "*New search*" herstelt alle zoekresultaten zodat je meteen een nieuwe zoekopdracht kunt beginnen. Wel moet je bij elke tabblad ("*Manuscripts*", "*Narratives*" en "*Persons*") elke keer opnieuw aanklikken, omdat de database je zoekopdracht onthoudt.

Met de knop "*Save search*" kun je de zoekopdracht opslaan op de computer waar je op werkt. Wanneer je hierop klikt, krijg je de mogelijkheid je zoekopdracht een eigen naam te geven, zodat je deze makkelijk terug kan vinden in je lijst. Als je klaar bent, druk je op "*OK*" als je tevreden bent of op "*cancel*" als je terug wilt naar de pagina.

Als je een zoekopdracht hebt opgeslagen, kun je deze weer openen met de knop "*Open search*". Er verschijnt dan een lijst met je opgeslagen zoekopdrachten. Let op! Je vindt de opgeslagen manuscripten onder het kopje "*Manuscripts*" en dan "*Open search*", je opgeslagen verhalen onder "*Narratives*" en je opgeslagen personen onder "*Persons*". Let dus goed op dat je het juiste tabblad hebt aangeklikt!

De laatste knop in dit rijtje is "*Set facets*". Als je hierop klikt, verschijnt er een lijst met de facetten waar je op kunt zoeken. Zo kun je de lijst minder lang maken. Net als bij de andere knoppen, werkt ook deze per tabblad.

Rechts bovenaan staat een knop met "*Login*". Deze knop is alleen voor de moderators en hoef je dus niets mee te doen. Daaronder staat "*Link to this page*". Door op deze knop te drukken, krijg je de precieze link naar de pagina met je zoekopdracht. Ten slotte staat is er nog een stukje lager de optie om je zoekopdracht anders te ordenen. Bij "*Manuscripts*" is dat op alfabetische volgorde van instituut of op "ID". Het ID is het nummer wat het resultaat heeft en is afhankelijk van wanneer het is ingevoerd (bijvoorbeeld MAN0000000037). Onder het tabblad "*Narratives*" kun je kiezen uit de titel of het ID en bij "*Persons*" de naam, het soort persoon (auteur, opdrachtgever, etc.) en het geslacht.

Bijdrage leveren

De database van ArthurianFiction is werk in aanbouw. Nog lang niet alles is ingevuld en het zal ook nog even duren voordat dit het geval is. Voor gevorderde studenten en onderzoekers is er een mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de website, zodat de database sneller gevuld wordt. Wanneer je het manuscript, verhaal of de persoon hebt gevonden waarnaar je zocht, staat er bovenaan naast het ID van het resultaat "*Suggestions?*". Als je hierop klikt, krijg je de mogelijkheid een bericht te schrijven aan de moderator met je suggestie voor dit resultaat (wanneer je computer je niet automatisch doorverwijst naar je e-mail, kun je linksonder het e-mailadres zien en overtypen.

Geef dan wel aan over welk resultaat je het hebt, door het ID of een link naar de pagina te geven). Deze mail kun je zowel in het Engels als in het Nederlands schrijven.

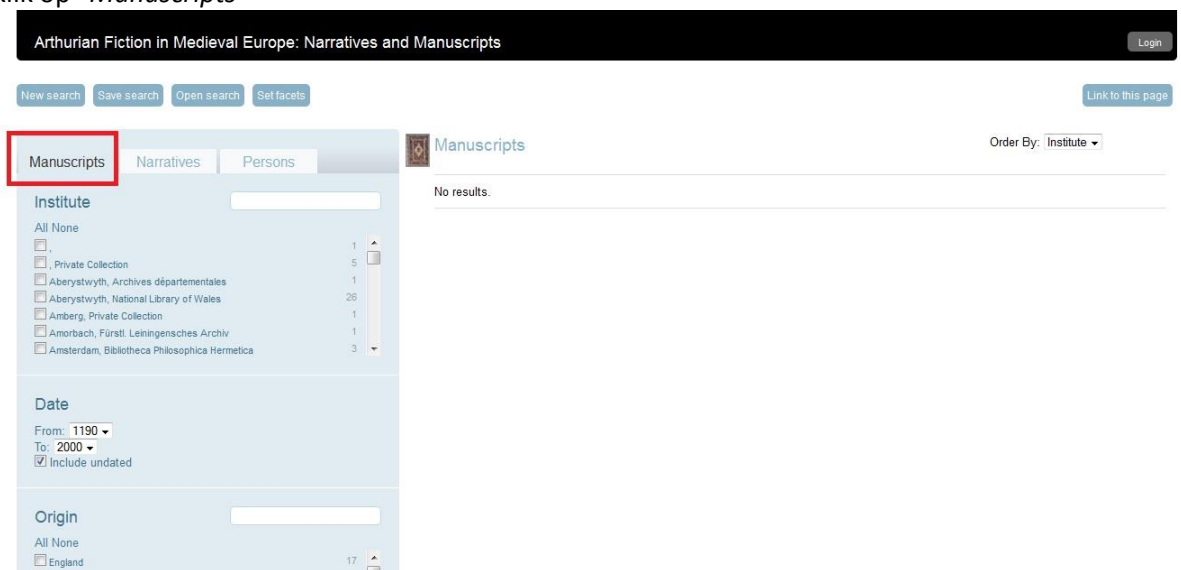
Vragen

Nu je alle mogelijkheden van de database hebt gezien, is het tijd om zelf aan de slag te gaan. Hieronder staan tien vragen. De eerste vraag staat stap voor stap uitgelegd wat je moet doen om bij het antwoord te komen. De drie daaropvolgende vragen (2 t/m 4) zijn inleidende vragen. Deze zijn eenvoudig op te lossen. Daarna worden de vragen wat moeilijker.

1) Stap voor stap: Wat is het oudste manuscript dat in de Koninklijke Bibliotheek in Kopenhagen (Kopenhagen, Kongelige Bibliothek) bewaard wordt, wat het verhaal *Möttuls saga* bevat? Wat is de fysieke vorm van dit manuscript?

Stap 1:

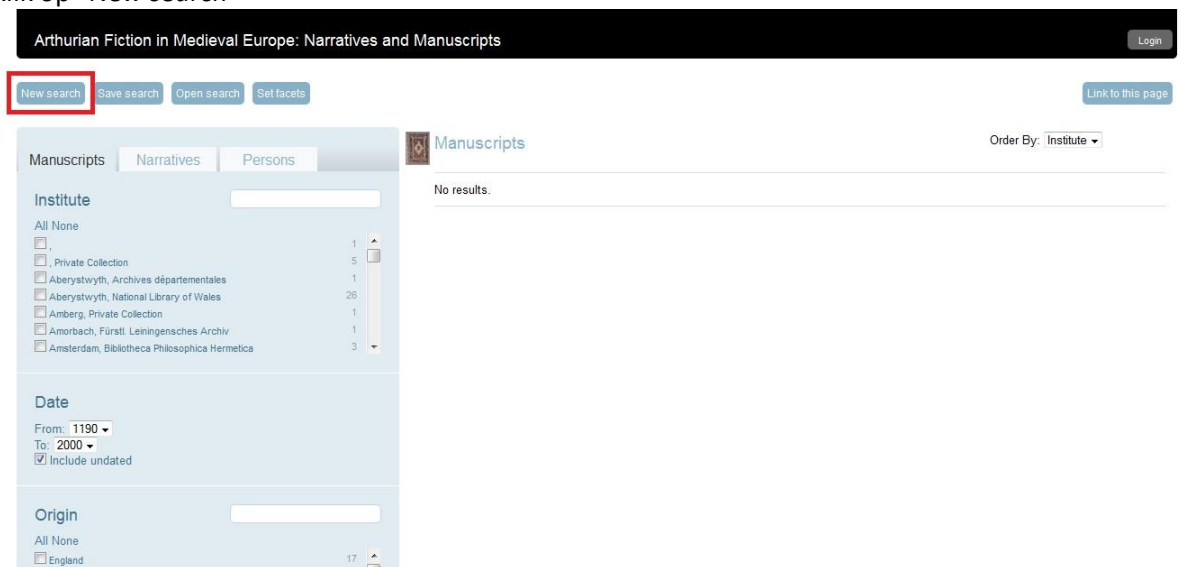
Klik op "Manuscripts"

The screenshot shows the top navigation bar with the title "Arthurian Fiction in Medieval Europe: Narratives and Manuscripts" and a "Login" button. Below the navigation bar are buttons for "New search", "Save search", "Open search", and "Set facets", along with a "Link to this page" button. The main content area has three tabs: "Manuscripts" (highlighted with a red box), "Narratives", and "Persons". The "Manuscripts" tab is active, showing a search interface with a search bar and a "No results." message. The left sidebar contains filters for "Institute", "Date", and "Origin". The "Institute" filter is expanded, showing a list of institutions with their respective counts: All None (1), Private Collection (5), Aberystwyth, Archives départementales (1), Aberystwyth, National Library of Wales (26), Amberg, Private Collection (1), Amorbach, Fürstl. Leiningsches Archiv (1), and Amsterdam, Bibliotheca Philosophica Hermetica (3).

Stap 2:

Klik op "New search"

The screenshot shows the same database interface as in the previous step. The "New search" button is now highlighted with a red box. The "Manuscripts" tab remains selected, and the search interface and filters are identical to the previous step.

Stap 3:

Zoek in de lijst met “*Institute*” naar de Koninklijke Bibliotheek van Kopenhagen. De lijst is op alfabetische volgorde op stad. Vink “*Kopenhagen, Kongelige Bibliothek*” aan. Je ziet een lijst met 26 resultaten.

Arthurian Fiction in Medieval Europe: Narratives and Manuscripts Login

New search Save search Open search Set facets Link to this page

Manuscripts Narratives Persons

Institute

All None
 Kopenhagen, Arnamagnænska Institutet 3
 Kopenhagen, Dansk Folkemindesamling 2
 Kopenhagen, Kongelige Bibliotek 26
 Krakau, Biblioteka Jagiellońska 6
 Kremsier, 1
 Kremsmünster, Stiftsbibliothek 1
 Lankowitz, Franziskanerkloster 1

Date
 From: 1340
 To: 1900
 Include undated

Origin
 All None
 France 1

Manuscripts **26 results** Order By: Institute

Kongelige Bibliotek, Thott 1087 Kopenhagen	troubadour poetry	1400 – 1500 MAN000000362
Kongelige Bibliotek, Thott 1511 4o Kopenhagen		1572 – 1622 MAN000000365
Kongelige Bibliotek, Thott 775 Kopenhagen		1566 – 1616 MAN000000366
Kongelige Bibliotek, Thott 1512 Kopenhagen		1605 – 1625 MAN000000367
Kongelige Bibliotek, Ny Kgl. Saml. 485a Kopenhagen		1620 – 1640 MAN000000368
Kongelige Bibliotek, Thott 774 Kopenhagen		1640 – 1660 MAN000000369
Kongelige Bibliotek, Ledreborg 373 4o, I-II Kopenhagen		1700 – 1800 MAN000000370
Kongelige Bibliotek, Ny Kgl. saml. 815b 4o Kopenhagen		1570 – 1590 MAN000000371
Kongelige Bibliotek, Ny Kgl. Saml. 485a Kopenhagen		1620 – 1640 MAN000000368

Stap 4:

Scroll naar beneden tot aan het kopje “*Narratives*” en vink “*Möttuls saga*” aan. Je kunt ook de naam invullen in de zoekbalk (groen omkaderd).

Artist
All None

Scribe
All None

Patron
All None

Narratives

All None
 Daniel von dem blühenden Tal 1
 Erex saga 3
 Lancelot Grail Cycle: Mort Artu 1
 Möttuls saga 7
 Parcevals saga 4
 Saga af Tristram ok Isodd 2
 Samsons saga fagra 4

Written Size Source
All None

Stap 5:

Je krijgt zeven resultaten te zien. Klik op de bovenste.

Arthurian Fiction in Medieval Europe: Narratives and Manuscripts Login

New search Save search Open search Set facets Link to this page

Manuscripts Narratives Persons

Institute

All None

Kopenhagen, Kongelige Bibliotek 7

Date

From: 1675 To: 1900

Include undated

Origin

All None

Physical Form

All None

codex 6

Manuscripts 7 results Order By: Institute

Kongelige Bibliotek, Thott 1768, 4o Kopenhagen	1675 – 1700 MAN0000000379
Kongelige Bibliotek, Kall. 246 Kopenhagen	1750 – 1800 MAN0000000380
Kongelige Bibliotek, Ny kgl. saml. 1708, 4o Kopenhagen	1750 – 1800 MAN0000000381
Kongelige Bibliotek, Kall. 246 fol. Kopenhagen	Möttuls Saga; Samsons saga fagra 1750 – 1800 MAN0000000384
Kongelige Bibliotek, Ny kgl. saml. 1144 Kopenhagen	Erex saga; Ivens saga; Möttuls saga; Parcevals saga; Valvens tháttir; Tristrams saga ok Ísöndar 1700 – 1800 MAN0000000386
Kongelige Bibliotek, Ny kgl. saml. 3310, 4o Kopenhagen	Möttuls saga; Ivens saga; Parcevals saga; Valvens tháttir; Saga af Tristram ok Ísödd 1800 – 1900 MAN0000000388
Kongelige Bibliotek, 1685b, 4o Kopenhagen	1800 – 1900 MAN0000000389

Stap 6:

Het antwoord op de vraag is Kopenhagen, Kongelige Bibliothek, Thott 1768, 4o, die wordt gedateerd tussen 1675 en 1700. De vorm van dit manuscript is een codex.

New search Save search Open search Set facets Link to this page

Manuscripts Narratives Persons

Institute

All None

Kopenhagen, Kongelige Bibliotek 7

Date

From: 1675 To: 1900

Include undated

Origin

All None

Physical Form

All None

codex 6

Extant leaves

Back to results Previous manuscript / Next manuscript

Manuscript Kopenhagen, Kongelige Bibliotek, Thott 1768, 4o MAN0000000379 Suggestions?

City	Kopenhagen
Library	Kongelige Bibliotek
Shelf mark	Thott 1768, 4o
Date	1675 – 1700
Origin	
Colophon	
Non-Arthurian contents	
Arthurian Narratives	Möttuls saga
Physical form	codex

2) Inleidend: Welke manuscripten die zich bevinden in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel ("Brussels, Koninklijke Bibliotheek") komen uit de Zuidelijke Nederlanden en wanneer zijn ze geschreven?

Klik op het tabblad "Manuscripts". Zorg dat je een nieuwe zoekopdracht begint door eerst op "New search" te drukken. Zoek in de lijst met "Institutes" naar "Brussels, Koninklijke Bibliotheek" en vink deze aan. Je krijgt vijftien resultaten. Vervolgens vink je onder "Origin" "Southern Netherlands" aan. Dit levert vier resultaten op. Als antwoord vind je: Brussels, Koninklijke Bibliotheek, II 115, 3 (geschreven tussen 1310-1320); Brussels, Koninklijke Bibliotheek, IV 1059 (geschreven tussen 1315-1335); Brussels, Koninklijke Bibliotheek, II 115,2 (1340-1360) en Brussels, Koninklijke Bibliotheek, IV 818 (1325-1350).

3) Inleidend: Welke verhaal komt oorspronkelijk mogelijk uit Oostenrijk? In welke taal/talen is deze geschreven?

Klik op "Narratives" (en eventueel op "New search"). Onder "Origin" vink je "Austria" aan (als je niet weet wat Oostenrijk in het Engels is, zoek het op). Je krijgt één resultaat, namelijk

Edolanz. Klik hierop. Bij de uitgebreide informatie zie je achter “*Language*” de volgende talen staan: “*Bairisch, German*” en “*Österreichisch, German*”. De tekst is dus geschreven in het Duits, in twee dialecten, Beiers en Oostenrijks.

4) Inleidend: Welk(e) manuscript(en) is/zijn geïllustreerd door een vrouwelijke illuminator en wat is haar naam?

Ga naar het tabblad “*Persons*”. Zorg dat je een nieuwe zoekopdracht begint door eerst op “*New search*” te drukken. Vink onder het kopje “*Subtype*” “*artist*” aan. Vervolgens vink je onder “*Gender*” het hokje “*female*” aan. Als resultaat vind je Jeanne de Monbaston, die twee manuscripten heeft geïllustreerd, namelijk Los Angeles, Getty Museum, Ludwig XV 5 en Paris, Bibliothèque Nationale de France, fr. 2170.

5) A. Wie was Marie de Champagne?

Klik op “*Persons*” (zorg voor een nieuwe zoekopdracht) en voer “*Marie de Champagne*” in in de zoekbalk. Je krijgt zo’n zeventig resultaten. Scroll naar beneden en zoek naar haar naam in de lijst. Klik hierop. Je krijgt nu informatie over haar te zien. Marie de Champagne was een adellijke vrouw (*noble*), de dochter van Lodewijk VII (Louis VII) en de vrouw van Henry van Champagne. Ze was een opdrachtgeefster van één verhaal: *Lancelot (Le Chevalier de la Charrette)*.

B. Hoe lang zijn de verhalen?

Klik op *Lancelot*. Achter “*Form*” zie je het volgende staan: “*7113 lines*”.

C. Hoe wordt Artur geportretteerd in de verhalen?

Als je de pagina van *Lancelot* nog hebt open staan, vind je het antwoord achter “*Depiction of Arthur*”. De koning speelt een rol op de achtergrond, heeft gebreken en is heerser.

6) A. Hoeveel verhalen zijn geschreven in het Nederlands?

Klik op “*Narratives*” (en eventueel op “*New search*”). Ga naar “*language*” en vink “*Dutch*” aan. Je krijgt veertien resultaten.

B. Hoeveel hiervan hebben Walewein in de hoofdrol?

Ga naar “*Hero name*”. Walewein’s naam is in het Frans Gauvain. Vink deze naam aan in het lijstje. Je krijgt acht resultaten.

C. Welk(e) van deze verhalen is geen onderdeel van de Lancelotcompilatie? Heeft deze tekst een proloog of epiloog?

Ga het rijtje bij langs. Achter *Roman van Walewein* zie je niets staan met *Lancelotcompilatie* erin. Klik deze aan en scroll naar beneden. Achter “*Prologue data*” zie je dat de proloog 32 regels is en achter “*Epilogue data*” zie je dertig regels. De tekst heeft dus zowel een proloog als een epiloog.

7) A. Zoek het fragment in die van origine in Duitsland is geschreven die als decoratie regelvullers heeft.

Klik op “*Manuscripts*” (en eventueel op “*New search*”). Vink bij “*Origen*” “*Germany*” aan, bij “*Physical form*” “*fragment*” en bij “*decorations*” “*line-fillers*”. Hieruit komt één resultaat, namelijk Munich, Staatsbibliothek, cgm. 5249 / 8b.

B. Uit welke regio komt dit handschrift?

Klik de bij A. gevonden oplossing aan. Achter “*Origen*” zie je “*Nordböhemen, Germany*”.

C. Geef zoveel mogelijk informatie over de fysieke vorm van het fragment.

Het fragment is geschreven op perkament. Het blad is 165x225mm en het beschreven gedeelte 135x175mm. Er is nog één blad over. De tekst is geschreven in een textualis-handschrift, in twee kolommen, en had oorspronkelijk 39 regels.

8) A. Leg uit hoe je een zoekopdracht kunt opslaan.

Met de knop “Save search” kun je de zoekopdracht opslaan op de computer waar je op werkt. Wanneer je hierop klikt, krijg je de mogelijkheid je zoekopdracht een eigen naam te geven aan je zoekopdracht, zodat je deze makkelijk terug kan vinden in je lijst. Als je klaar bent, druk je op “OK” als je tevreden bent of op “cancel” als je terug wilt naar de pagina.

B. Hoe kun je een opgeslagen zoekopdracht weer openen?

Als je een zoekopdracht hebt opgeslagen, kun je deze weer openen met de knop “Open search”. Er verschijnt dan een lijst met je opgeslagen zoekopdrachten. Let op! Je vindt de opgeslagen manuscripten onder het kopje “Manuscripts” en dan “Open search”, je opgeslagen verhalen onder “Narratives” en je opgeslagen personen onder “Persons”. Let dus goed op dat je het juiste tabblad hebt aangeklikt!

C. Wat doet de knop “Set facets”?

Als je hierop klikt, verschijnt er een lijst met de facetten waar je op kunt zoeken. Zo kun je de lijst minder lang maken. Net als bij de andere knoppen, werkt ook deze per tabblad.

9) A. Welke verhalen bevat de *Lancelot Grail Cycle*?

Ga naar “Narratives” (en klik eventueel op “New search”). Onder “Cycle” vink “Lancelot Grail Cycle” aan. Je krijgt zes resultaten: *Estoire, Merlin, Suite, Lancelot, Queste* en *Mort Artu*.

B. Stel, je hebt veel onderzoek gedaan naar de *Estoire* en je kunt een aanvulling geven op de informatie. Wat doe je?

Klik op de *Estoire* en daarna rechtsboven op “Suggestions”. Als je hierop klikt, word je doorverwezen naar je e-mail waarbij je een bericht kan schrijven aan de moderator met je suggestie voor dit resultaat (wanneer je computer je niet doorverwijst, kun je linksonder het e-mailadres zien en overtypen. Geef dan wel aan over welk resultaat je het hebt, door het ID of een link naar de pagina te geven). Deze mail kun je zowel in het Engels als in het Nederlands schrijven.

10) A. Welk verhaal is geschreven zowel in proza als in vers met een genreverwijzing (intertekstualiteit op basis van genre) naar het *chanson de geste*?

Ga naar “Narratives” (en klik eventueel op “New search”). Scroll vervolgens naar het kopje “Meter” en vink “verse and prose” aan. Vink vervolgens onder “Intertextuality: Genres and Topics” “*chanson de geste*” aan. Daaruit komt één resultaat: *Tavola Ritonda*.

B. Wat kun je zeggen over de verteller van het verhaal dat je in A. hebt gevonden?

De verteller is onopvallend, spreekt in de ik/wij-vorm (proloog, §2, §4, §11) of over “het verhaal” (proloog, §2, §4, §6) of op een andere wijze (niet nader gespecificeerd).

C. Hoe lang is de vertelde tijd in het verhaal?

Achter “Time span” zie je “*more than two generations*” staan. Het verhaal beslaat dus meet dan twee generaties.

D. Wat is de verteltijd (het aantal regels of bladzijden)?

Achter “Form” staat dat de tekst 345 regels is.

Onderzoeksvragen

Om inspiratie op te doen voor onderzoek, papers, etc., staan hieronder zestien onderzoeksvragen. Deze vragen zijn niet noodzakelijk te beantwoorden via de database, maar deze geeft wel een opzetje. De vragen zijn breed geformuleerd, zodat elk willekeurig manuscript, verhaal of persoon kan worden ingevuld.

- 1) **Wat is het verschil tussen personage A in een bepaald verhaal en de versie van zijn personage in een vergelijkbaar verhaal in een andere of dezelfde taal?**
- 2) **Wat zijn de ridderlijke eigenschappen van de hoofdrolspeler in (Ferguut/Fergus/Percheval/ etc.)?**
- 3) **Wat is het verschil tussen een verhaal in taal A en de vertaling in taal B?**

- 4) Wat is de rol van vrouwen in het gekozen verhaal?
- 5) Wat zijn de taalkundige eigenschappen van het verhaal? Zitten er vreemde taalkundige verschijnselen in?
- 6) Wat voor soort woorden gebruikt de auteur/dichter om een bepaald fenomeen te beschrijven?
- 7) Wat voor soort Bijbelse/niet-Artur/etc. intertekstuele verwijzingen zitten in het verhaal? Hoe komt dit tot uiting?
- 8) Is het rijmschema/woordgebruik/beschrijvingen van het verhaal gangbaar in de periode dat het geschreven is?
- 9) Wie was de dichter/patroon/illustrator van het werk en waarom heeft hij/zij het geschreven/opdracht gegeven tot schrijven/het geïllustreerd?
- 10) Wat kun je allemaal vertellen over handschrift A (codicologisch onderzoek)?
- 11) Wat voor doel diende verhaal A? Werd het gezien als historisch of slechts een vorm van vermaak?
- 12) Wat voor invloeden kun je vinden uit welke landen op een of meer verhalen uit een bepaald land/bepaalde streek?
- 13) Wat vertelt colofon over hoe het verhaal/manuscript in het geheel ontvangen werd? Hoe beïnvloeden de opmaak en decoraties de tekst?
- 14) Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen verhaal A uit periode A en verhaal B uit periode B?
- 15) Op wat voor historische gebeurtenissen is verhaal A gebaseerd? Zijn deze historisch of pseudohistorisch?
- 16) Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de illustraties in handschrift A en handschrift B?

Specifieke onderzoeksvragen

Onderstaande vragen kunnen onderzocht worden onder andere met behulp van de digitale versie van de *Lancelotcompilatie* via de website van de Koninklijke Bibliotheek (<http://www.kb.nl/themas/middeleeuwen/lancelotcompilatie>). Hier is tevens algemene informatie over het werk beschikbaar.

- 1) Hoe wordt Moriaen geportretteerd als niet-conventionele (d.w.z. niet-blanke) ridder?
- 2) Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de ridders Perceval (zoals geportretteerd in de *Lancelotcompilatie*) en Ferguut uit het gelijknamige verhaal?
- 3) Kun je zeggen dat Lancelot een (of meer) ontwikkeling(en) doormaakt in de loop van de compilatie en zo ja, welke?
- 4) De roman *Wrake van Ragisel* is behalve in de *Lancelotcompilatie* ook in een fragment overgeleverd. Kun je nog steeds zeggen dat het om hetzelfde verhaal gaat of heeft de compiler van de *Lancelotcompilatie* (welke jonger is) zich teveel vrijheid veroorloofd?
- 5) Wat is de rol van vrouwen in de *Lancelotcompilatie*? Wat is Guinevere's rol?